

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po došti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserter) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 15. septembra 1899.

Politiški oddelek.

Spravni poskusi.

Strah, da Nemci onemogočijo izvolitev delegacije, ki jo zahtevata tako očitni neprijatelj sedanje vlade, grof Goluchowski, kakor tudi vladni tajni sovražnik, ogrski ministrski predsednik Szell, ta strah je napotil vlado, da se je začela baviti z vprašanjem, kako bi se doseglo vsaj začasno ustavljenje obstrukcije. Ko bi ne bila potrebna izvolitev delegacije, bi vlada živela brez vseh skrbi, saj se da s § 14. tako prijetno vladati, da prijetnejše že ni mogoče.

Toda delegacija! Sklep nemških strank, da preprečijo izvolitev delegacije, je dvignil vlado iz njene letargije in jo primoral, da je začela premišljevat, kako si pomore iz zadrege.

Najpoprej je poskušala razdreti nemško „Gemeinbürgerschaft“ in pridobiti na svojo stran nemške krščanske socialiste. Ti bi se vladi kaj radi približali in bi jo drage volje podpirali, zlasti če bi sankcionirala njih volilni red za dunajski občinski zastop, toda strah jih je. Njih stališče na Dunaji že davno ni več tako trdno, kakor je bilo svoj čas. Nakopali so si najsrđitejše nasprotstvo inteligence, ki je v taboru nemških nacionalcev, ter socialne demokracije in vsled tega se ne morejo ločiti od drugih nemških opozicionalnih strank in se izpostaviti takemu boju, kakor nemška katoliška ljudska stranka. Še tej se majo stališče, ko ima vender za seboj zgolj politično nerazsodno maso kmetskega prebivalstva in ko disponira z velikanskim vplivom duhovščine na to maso.

Ker se ta prvi poskus ni posrečil, poskusila je vlada dobiti na svojo stran nemškoliberalne veleposestnike. Že Badeni je mislil na to, kako bi to skupino priklopil desnici in se je v to svrhu tudi mnogo trudil. Za njim je Gautsch gojil to isto misel. Thun se dolgo ni

sprijaznil ž njo, ker vlada mej njim in voditelji nemško-liberalnega veleposestva že od nekdanj tako nasprotje, da ti kavalirji niti osebno ne občujejo mej seboj, ali naposled ga je sila primorala, da se je udal. In ker sam ni mogel stopiti k svojim osebnim nasprotnikom, prevzel je to nalogo po cesarjevem naročilu baron Chlumecky.

Tudi ta poskus se ni posrečil. Chlumeckega posredovanje ni imelo vspeha, kajti veleposestniki so po posvetovanju s cesarjevim pooblaščencom kategorično izjavili, da se na noben način ne ločijo od ostalih nemških strank, in da bodo še nadalje vstrajali ob njihovi strani. In ta izjava je toliko pomembnejša, ker ni dvomov, da je Chlumecky bil pooblaščen, staviti veleposestnikom konkretnih predlogov, s katerimi bi se bili v družih razmerah gotovo zadovoljili.

Sedaj, po tem drugem neuspehu, je ostala vladi odprta samo še jedna pot, da novičstopi pred coloskupno nemško opozicijo in jej ponudi spravo. Kakor znano, je grof Thun ta korak že jedenkrat storil. Takrat še ni bil izdal nagodbenih zakonov in še ni bilo prišlo do revolt v raznih nemških krajih. Razmere so bile tedaj zanj dosti ugodnejše, kakor sedaj in če so takrat Nemci odklonili vsekako posvetovanje ž njim — kako naj kdo verjame, da sedaj tega ne store, da se bodo sedaj dali zvabiti v lopo, in da bodo sedaj dali Wolfovi stranki orodje v roke, da jih politično ubije?

Predsednik poslanske zbornice dr. Fuchs je brez dvoma razposlal svoja pisma, s katerimi vabi nemške voditelje na dan 24. t. m. na pravno konferenco, s polno zavestjo, da tudi ta korak ne bo imel uspeha. In tudi ministrstvo samo je o tem popolnoma prepričano, da se Nemci spravnih pogajanj ne udeležijo.

Poglavitno vprašanje sedaj že ni več, če se konference posrečijo ali ne. Poglavitno vprašanje je: Kaj se zgodi potem, ko se izjalove. V tem tiči pomen teh pogajanj, to je bistvo sedanje krize.

Ministrstvo samo ni jedino, kaj naj se zgodi. Ministrski predsednik grof Thun in finančni minister dr. Kaizl

zastopata stališče, naj se po izjalovljenju spravnih pogajanj obnovi oktobrski diplom, da naj se državni zbor razpusti, za prve štiri kurije naj se nove volitve vrše po deželnih zborih, za peto kurijo pa direktno, a do izvršitve volitev naj se vlada s § 14. Napram ugovorom, da bi Nemci v koroškem in v štajerskem, ter morda tudi v nižjeavstrijskem dež. zboru v tem slučaju ne hoteli izvršiti volitev, pa opozarjata, da so tudi Čehi nekoč bili v abstinenci, a nemška vlada se ni za to čisto nič zmenila.

Druga skupščina v ministrstvu ni teh nazorov. Ta skupščina zahteva, naj se, ako spravna pogajanja nimajo vspeha, razveljavijo jezikovne naredbe brezpogojno in naj se — ker bi Čehi začeli obstrukcijo — razžene sedanja večina ter nadomesti z drugo, v kateri bi Nemci in Poljaki igrali prvo vlogo, h kateri pa bi se morda pritegnile še nekatere druge stranke.

Takšen je sedanjí položaj. Narisali smo ga, kakršen je v resnici. V kombinacije o tem, katero stališče zmaga, se ne maramo spuščati. Trenotek je vsekako usodepoln in velekritičen, a upati je, da zmaga pravična stvar slovenskih narodov. Če podleže, bodo slovenski poslanci vedeli, da je njihovo stališče v vsakem slučaju ob strani Čehov.

Politični pregled.

Cesarska naredba o prepisnih pristojbinah stopi v veljavo s 6. oktobrom t. l. Iz te naredbe je razvidno, da stopi v veljavo še le 45. dan po objavljenju. Pri prepisninah v slučajih smrti, ki so se, ali se bodo dogodili pred 6. oktobrom, ta naredba ne pride v poštev.

Odstop ministrstva? — Na prvem mestu govorimo o sedanjem položaju v obče. Podrobnosti, katerih so dnevniki prenapolnjeni, ne bomo navajali. Saj je tudi postranskega pomena, kako kihajo in pokašljujejo posamezni ministri in politiki. Iz vsega tega je razvidno, da pride po ponesrečenju novega spravnega poskusa do odločitve. „Plzenski Listy“ so že pred dobrim tednom sporočili, da dela grof Goluchowski na to, da se odkriža svojega najnevarnejšega rivala, avstrijskega poslanika v Petrogradu, barona Aerenthala, katerega hoče napraviti za ministerskega predsednika. Iz zanesljivega vira čujemo, da se res in še vedno računa v raznih političnih krogih na odstop sedanje vlade. In, kar nas mora najbolj zanimati, je to, da je kandidat za trgovinski portefelj baron Schwegel.

Narodostna vprašanja in socialna demokracija. — Neki graški list pravi, da je tudi za mednarodno socialno demokracijo Avstrije narodno vprašanje postalo važen predmet, katerega mora rešiti pred vsem. Že strankarski shod, ki se je leta 1897. vršil na Dunaju, je moral delati koncesije pritiskajočemu slovanskemu življu. Shod v Brnu zadnje spomladi so morali odložiti isto tako iz narodnih vzrokov. Po zahtevi razmer so morali svojo organizacijo federalizirati in določiti nemščino le kakor „praktično potrebo“, sredstvo za občevarje, iz česar pa ne sme izvirati „noben privilegij, ki bi izključeval druge jezike“. A češko zastopstvo stranke pripravlja že sedaj dodatke, ki so naperjeni proti nemškemu občevalnemu jeziku. Posl. Daszynski je rekel nekoč, da je socialen demokrat in Poljak, tako se bo glasilo — meni graški list — kmalu: Nemec in socialen demokrat! in dostavlja, da bo možno —

čim bo potisnen Marxov internacionalizem — skupno nastojanje nemškoradikalnih strank in socialne demokracije.

Socijalni demokratje proti volivam v delegacijo. — Wolf-Schönererjeva klika je že dosegla svoj uspeh. Socialni demokratje ter Schönererjanci bodo šli skupno proti volitvam v delegacijo v boj. To je povedal dunajski vodja žid dr. Adler pri nekem shodu v nedeljo. Parlament je vladi neobhodno potreben, ne za Avstrijo, ampak za celo državo. Rekel je: Zapomnite se dobro, tu se ne gre za to, da bi se parlament s pomočjo obstrukcije storil nesposobnega za delo. Nasprotno, parlament mora postati delaven. Da se pa ta namen doseže, si mora opozicija pridržati volitve v delegacijo kot glavno zastavo. Take izvrstnosti v ideal pa židovski vir. Adler še ni pokazal. Delavnost parlamenta se dožene samo z razbijanjem po pulnih, trganjem glasovnic in konečno s tem, da se predsednika vrže iz zbornice. Krasna ideja.

Poslanec Hochenburger in Schönererjanci — Znani zatirani nemški poslanec Hochenburger se je prikazal v Gradcu svojim volilecem ter jim razodel svoje misli o sedanjem položaju. Govoril je najprej o vladnem zistemu grofa Thuna, s katerim seveda ni zadovoljen; nadalje pravi, da se zjedini vse na podlagi pametnega nacionalizma in svobode. Nemški individualizem je treba spraviti nazaj v one meje, kjer je dosedaj zmagonosno deloval in bo imelo njegovo delo tudi v bodoče popoln uspeh. Dejal je govornik, gorje je nam, ako v sedanjem resnem času razbojniškim četam jednako pobijamo svoje lastne ljudi in s tem kažemo nasprotniku podobo notranjega razdejanja in nereda. Govornik želi konečno, da bi te njegove besede čuli tam, kjer osebna strast in pretirano človekoljublje temnita zavest, in nočeta priznati, da takozvano „Volksthümliche“ ni vedno „Volksnützlicher“ in da je v sedanjih časih merodajno le geslo: „Nič za me“ in moje posebne interese, namreč vse za nemško ljudstvo kot tako. Iz navedenih odstavkov se razvidi, da je Hochenburgerja program, katerega lahko vsak pristen Nemec podpiše, kajti v tem je razvidno, da se bori Hochenburger le za nemško celokupnost. Strogo obsoja Schönererjansko kliko, katera je po njegovem mnenju jako nevarna za avstrijsko vlado. Tudi nekaj nahujskanih radikalcev je prišlo na shod, ki so razbijali Hochenburgerjevim načelom. Takih sodb nemški prvaki takorekoč iz lastnega tabora niso navajeni.

Položaj na Primorskem. — „Der Süden“ piše v svoji zadnji številki od 1. t. m.: Kdor hoče imeti pravo sliko o trpljenju slovensko-hrvatskega ljudstva, tega opozarjamo, naj čita v Trstu izhajajočo „Edinost“, ki je kakor glasilo političnega društva istega imena postala najenergičnejša in najžilavejša braniteljica pravic tega kruto tlačenege plemena! Ta list je vedno podpiral večino zbornice poslancev ter pritiral načelom iste, zlasti glede narodne enakopravnosti avstrijskih plemen. Pričakovati bi bilo torej, da bodo v nje opravičenem prizadevanju podpirali „Edinost“ vsi oni listi, ki tude, da zastopajo načela večine. To pričakovanje se ne uresničuje niti v nekaterih vodilnih glasilih desnice. Mesto da bi se na vseh črtah potegnila za tlačene Hrvate in Slovence, jemljejo v „Edinosti“ še v zlo, ker tako brezobzirno razkriva vse slučaje krivice in zahteva tudi za Hrvate in Slovence narodno enakopravnost, zajamčeno v ustavnih zakonih. K ogorčenju radi krivice, s katero se postopa z njimi od strani državnih oblastev, se pridružuje v srcih Slovencev vsled tega še bolj na tem, da jim krvni sorodniki in zavezniki nočejo pomagati v njih boju za existenco in da se indirektno celo postavljajo na stran tlačiteljev. Lahko si je misliti, kako to deluje na vse plasti prebivalstva. Žalost na tem je splošna.

Pravda v Belemgradu. — Celo slovonožrska in velika pospeševaljica vseh Milanovih podjetij, celo glasovita „Neue Freie Presse“ ne more drugače, nego da konstatuje,